

SEVAP ve GÜNAH AMELLERİN KARŞILIĞI

عَنْ وَابِصَةَ بِنِ مَعْبَدٍ الْأَسَدِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَوَابِصَةُ: ... ”الْبِرُّ مَا
أَطْمَأْنَنْتَ إِلَيْهِ النَّفْسُ وَأَطْمَأَنَّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ وَتَرَدَّدَ
فِي الصَّدْرِ وَإِنْ أَفْتَاكَ النَّاسُ وَأَفْتَوْكَ.“

Esed kabilesine mensup Vâbisa b. Ma'bed,
Resûlullah'ın (sav) kendisine şöyle dediğini nakletmiştir:
“... İyilik, gönlü huzura kavuşturan ve içe sinen şeydir; kötülük ise, insanlar
sana fetva verseler (onaylasalar) bile, gönlü(nü) huzursuz eden ve iç(in)de bir
kuşku bırakan şeydir.”

(DM2561 Dârimî, Büyû', 2)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ”إِذَا أَحْسَنَ أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ، فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ، وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِمِثْلِهَا.“

عَنِ الْمُنْذِرِ بْنِ جَرِيرٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: ... فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ”مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا بَعْدَهُ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْءٌ وَمَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْءٌ.“

عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ”اتَّقِ اللَّهَ حَيْثُ مَا كُنْتَ وَاتَّبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ.“

Ebû Hüreyre'nin rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Biriniz İslâm'ı güzelce yaşadığında, yapacağı her bir iyiliğe karşılık on mislinden yedi yüz katına kadar (sevap) yazılır; yapacağı her bir kötülüğe ise ancak bir misli (günah) yazılır.”

(B42 Buhârî, İmân, 31)

Münzir b. Cerîr'in, babası (Cerîr b. Abdullah) yoluyla naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Kim İslâm'da güzel bir davranışa öncülük ederse hem (kendi yaptığıнын) sevabını, hem de kendisinden sonra o işi yapanların sevaplarını alır. Üstelik onların sevaplarından da bir şey eksilmez. Kim de İslâm'da kötü bir davranışa ön ayak olursa, hem kendi günahını, hem de kendisinden sonra onu yapanların günahını alır. Yine onların günahından da bir şey eksilmez.”

(M2351 Müslim, Zekât, 69)

Ebû Zer diyor ki: “Allah Resûlü (sav) bana şöyle dedi: ‘Nerede olursan ol, Allah'a karşı gelmekten sakın. Bir kötülüğün arkasından hemen iyilik yap ki onu yok etsin. Bir de insanlara güzel ahlâkla davran!’”

(T1987 Tirmizî, Birr, 55)

Hz.

Peygamber ile bir arada yaşayan sahâbîler, istedikleri zaman gidip ona soru sorabiliyorlardı. Ancak o dönemde İslâm'ı kabul eden herkes, Peygamber'in yakın ashâbı kadar şanslı değildi. Hicretin dokuzuncu senesinde, kabilesinden on kişilik bir heyetle Medine'ye gelip Müslüman olan Vâbisa b. Ma'bed el-Esedî de bunlardan biriydi.¹ O, Medine'nin yerlisi değildi ve Peygamber Efendimizden İslâm ile ilgili gerekli hususları öğrenip memleketine geri dönecekti. Medine'de kalacağı süre zarfında sorumluluklarını, nelerin sevap nelerin günah olduğunu öğrenip dönmek istiyordu. Bu amaçla, doğru Resûlullah'a gitti. Ne var ki, Hz. Peygamber'in etrafında oldukça kalabalık bir cemaat vardı. Ancak Vâbisa kararlıydı. Oradakileri kızdırmak pahasına da olsa, kalabalığı yarararak ilerlemeye ve 'yanı başında olmaktan en çok mutluluk duyacağım insan' diyerek niteleyeceği Sevgililer Sevgilisi'ne yaklaşmaya çalıştı. Vâbisa'nın bu telaşını takip eden Nebî (sav), "Yaklaş ey Vâbisa! Yaklaş ey Vâbisa!" dedi. Bunun üzerine dizi dizine degecek kadar yakınına gelen Vâbisa henüz sorusunu sormadan Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Bana iyilik ve kötülüğün (sevap ve günahın) ne olduğunu sormaya mı geldin?" "Evet" dedi Vâbisa. Elleriyle Vâbisa'nın göğsüne dokunan Resûl-i Ekrem (sav): "Kendine danış ey Vâbisa! İyilik, gönlü huzura kavuşturan ve içe sinen şeydir; kötülük ise, insanlar sana fetva verseler (onaylasalar) bile, gönlü(nü) huzursuz eden ve iç(in)de bir kuşku bırakan şeydir."² buyurdu.

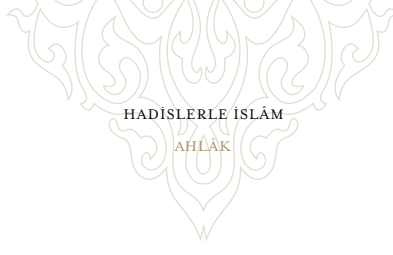
Aynı soruyu on sekizinde İslâm'la şereflenen ve Allah'ın Resûlü'ne daha fazla soru sorup daha çok şey öğrenmek amacıyla bir yılını Medine'de geçiren Nevvâs b. Sem'ân da sormuştu. Onun aldığı cevap da Vâbisa'ninkinden pek farklı değildi: "İyilik, güzel ahlaktır; kötülük ise, vicdanını rahatsız eden ve insanların bilmesini istemediğin şeydir."³

İlk İslâm toplumunun iyilik ve kötülük gibi evrensel nitelikli kavramlardan ve bunların içeriğinden habersiz oldukları düşünülemez. Ancak onlar İslâm'la birlikte bu kavramların uhrevî boyutuyla tanışmışlar, iyinin 'sevap', kötünün ise 'günah' olduğunu öğrenmişlerdi. Aslında bulûğ çağı-

¹ TK30/39 Mizzî, Tehzîbü'l-kemâl, XXX, 392.

² HM18164 İbn Hanbel, IV, 227; DM2561 Dârimî, Büyû', 2; MK18923 Taberânî, el-Mu'cemu'l-kebir, XXII, 148.

³ M6517 Müslim, Birr, 15.

na ermiş ve akıllı olan her insan, iyi ve kötüyü birbirinden ayırt edebilir. Zira Yüce Yaratan kötülük duygusunu ve bundan sakınma erdemini insan fitratına⁴ ilham etmiştir.⁵ İnsana düşen, Rabbinden gelen bu ilhamla, tertemiz olan fitratını⁶ günahlardan koruyup doğru davranışlara yönelmektir. Bununla birlikte âhiret inancıyla yeni tanışmış ve onu benimsemiş ilk Müslümanlar arasında hangi davranışların sevap kazandıracağı, hangilerinin de günaha yol açacağı özel bir ilgi ve merak konusu olmuştur.

Sergiledikleri güzel davranışların asla zayı olmayacağını,⁷ karşılığının kesintisiz bir şekilde verileceğini,⁸ bu davranışları sayesinde ebedî cennet yurdunda sayısız rızıklarla donatılacaklarını⁹ öğrenen sahâbîler, Allah Resûlü'ne sık sık “Hangi ameller daha iyidir?”, “Allah'ın en çok hoşuna giden davranışlar hangileridir?” gibi sorular yöneltiliyorlardı. Resûl-i Ekrem de muhatabının içinde bulunduğu duruma ve ihtiyacına göre bu sorulara farklı cevaplar veriyordu. Onun (sav) dilinde en hayırlı veya Allah'ın en çok hoşuna giden davranış, şartlara ve muhataplara göre değişken bir nitelik arz ederek, bazen Allah ve Resûlü'ne iman ile Allah yolunda cihad etmek,¹⁰ bazen cihadla emrolunmayan hanımlar için ‘cihadın en hayırlısı’ dediği makbul bir hac,¹¹ bazen vaktinde kılınan namaz ve ana babaya iyi davranmak,¹² bazen de oruç ibadeti olabilmekteydi.¹³

Allah katında mükâfatlandırılacak davranışların sınırı yoktur. Sevap, davranışlarımızın Allah nezdinde hüsn-i kabul görmesi olduğuna göre, esasında davranışı sevaba dönüştüren onun niceliği değil, niteliğidir. Ameli sevaba çeviren şey öncelikle niyettir. Söz konusu niyet ise, Allah'ın sevgisini ve rızasını elde etmek dışında hiçbir amaç gözetmemektir. Bu bakımdan diyebiliriz ki, hiçbir iyilik küçük görülmemelidir. Basit gibi görünmekle beraber geçmiş günahların silinmesine vesile olan nice davranış vardır. Bazen susuzluktan dili sarkmış ve ölmek üzere olan bir köpeğe iki yudum hayat suyu temin etmek,¹⁴ bazen gelip geçene rahatsızlık veren yoldaki bir taşı, çerçöpü alıp kenara koyuvermek¹⁵ ebedî mutluluğun kapılarını açmaya vesiledir. Allah rızası için bir hasta ziyareti, meleğin, “İyi ettin! Attığın adımlar hayırlı olsun, cennette bir yerin yuvan olsun.”¹⁶ muştusuyla karşılık bulabilir. Ve bazen tatlı bir söz, cehennem ateşini söndürebilir,¹⁷ bir güler yüz, sevap hanesine artı olarak kaydedilebilir. Bu bakımdan Allah Resûlü'nün, “Hiçbir iyiliği küçümseme.”¹⁸ şeklindeki öğüdü anlamlıdır.

Allah rızası dışında yapılan ameller makbul olmadığı için¹⁹ sevap işleme niyeti olmaksızın birtakım dünyevî çıkarlar gözetilerek yapılan iyilik-

⁴ M6757 Müslim, Kader, 22.

⁵ Şems, 91/8.

⁶ M6758 Müslim, Kader, 23.

⁷ Kehf, 18/30.

⁸ Tîn 95/6.

⁹ Mü'min, 40/40.

¹⁰ B26 Buhârî, İmân, 18.

¹¹ B1520 Buhârî, Hac, 4.

¹² M252 Müslim, İmân, 137.

¹³ N2224 Nesâî, Sıyâm, 43.

¹⁴ B3321 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 17; M5860 Müslim, Selâm, 154.

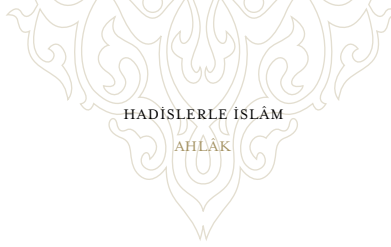
¹⁵ B652 Buhârî, Ezân, 32.

¹⁶ T2008 Tirmizî, Birr, 64.

¹⁷ M2349 Müslim, Zekât, 68.

¹⁸ M6690 Müslim, Birr, 144.

¹⁹ N3142 Nesâî, Cihâd, 24.

lerin sevaba dönüşmesi mümkün değildir. Gerçekleştirilen eyleme sevap yahut günah sıfatını kazandıran, dolayısıyla da günah boyutunda kişiye sorumluluk yükleyen etkenlerden biri de niyetin yanı sıra kişinin iradesidir. Zira Allah hiç kimseyi gücünün yetmediği şeyle sorumlu tutmamıştır.²⁰ Dolayısıyla yanıltma, unutma ve zorlama gibi kişinin iradesi dışındaki hâllerde vukû bulan yanlış ve kötü davranışlar mazur görülmüştür.²¹

“Yaptığınız her iyiliğin karşılığını Allah katında bulursunuz.”²² buyuran Allah (cc), aynı zamanda bu karşılığın kat kat olacağını, buna karşın yapılan kötülöklere ise sadece misliyle karşılık verileceğini buyurmaktadır.²³ Aynı şekilde Peygamber Efendimiz de, “Biriniz İslâm’ı güzelce yaşadığında, yapacağı her bir iyiliğe karşılık on mislinden yedi yüz katına kadar (sevap) yazılır; yapacağı her bir kötölöğe ise ancak bir misli (günah) yazılır.”²⁴ buyurmuştur. Ayrıca Peygamberimizin ifade ettiğı üzere, inanan bir kul eyleme geçirmediğı kötü niyet ve planlarından ötürü cezaya çarptırılmayacak,²⁵ kötü niyetini gerçekleştirdiğı vakit ise ancak misliyle cezalandırılacaktır.²⁶ Bunun yanında Rahmân’ın hoşnutluğunu kazanmak için kulun hayırlı bir işe sadece niyet etmesi bile yeterlidir. Bu niyetini bir de eyleme dönüştürdü mü artık o iyilik çok daha fazlasıyla karşılık bulacaktır.²⁷ Zira Rabbimizin ikramı ve ihsanı sınırsızdır.²⁸ Şu hâlde bir hurma deyip geçmemeli, helâl kazançtan olması kaydıyla kulun samimi niyetlerle sadaka olarak verdiği bir tanecik hurmanın sevabının, Rahman’ın nezdinde kat kat artırılacağı unutulmamalıdır.²⁹

Medine’de bir öğle vaktiydi. Ashâb her zamanki gibi Mescid-i Nebevî’de toplanmış, namaz vaktini beklemekteydi. Derken, yalın ayaklı bazı insanlar geldi. Üstlerinde doğru dürüst giyecekleri yoktu. Kaba yün abalarını başlarına geçirivermişlerdi. Mudar kabilesine mensup olan bu adamlar, kılıçlarını kuşanmış bir vaziyette mescide girdiler. Ne kadar muhtaç oldukları her hâllerinden belliydi. Onların bu durumunu görür görmez Rahmet Elçisi’nin yüzü değişiverdi. İçeri girip çıktıktan sonra Bilâl’e ezan okumasını emir buyurdu. Allah Resûlü namazdan sonra bir konuşma yaptı. Allah’a hamd ve senâ ettikten sonra konuşmasına, “Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan; ikisinden birçok erkek ve kadın (meydana getirip) yayan Rabbinize karşı gelmekten sakının. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah’a karşı gelmekten ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakının. Şüphesiz Allah, üzerinizde bir gözetleyicidir.”³⁰ âyetiyle başladı. Ardından Haşr sûresinin 18. âyetini okudu: “Ey inananlar! Allah’tan sakının ve herkes

²⁰ Bakara, 2/286.

²¹ İM2043 İbn Mâce, Talâk, 16.

²² Bakara, 2/110.

²³ En’âm, 6/160.

²⁴ B42 Buhârî, İmân, 31.

²⁵ B6664 Buhârî, Eymân ve nüzûr, 15.

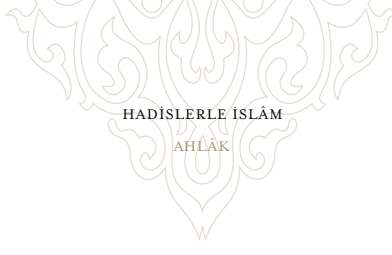
²⁶ M336 Müslim, İmân, 205.

²⁷ HM7195 İbn Hanbel, II, 235.

²⁸ Mû’mîn, 40/40.

²⁹ M2342 Müslim, Zekât, 63.

³⁰ Nisâ, 4/1.

yarın (âhiret) için neler hazırladığına bir baksın!” Sözüne devamla, “Herkes altın ve gümüş paralarından, elbisesinden, buğdayından ve hurmasından bir avuç, hatta yarım hurma da olsa sadaka versin!” buyurarak mescitteki ashâbını bu fakirlere yardım etmeye çağırdı. Bunun üzerine ensardan bir zât, taşımakta güçlük çektiği bir torbayla mescide girdi. Sonra diğerleri onu takip etti, herkes imkânı nispetinde ne bulduysa getirmişti. Neticede mescidin ortasında iki kocaman yiyecek ve giyecek öbeği oluştu. Bu manzara karşısında sevinçten yüzü parlayan Kutlu Nebî, hayırlı bir işe öncülük etmenin âhiret yurduna getirisini, şu cümlelerle müjdeledi:

“Kim İslâm’da güzel bir davranışa öncülük ederse hem (kendi yaptığıнын) sevabını, hem de kendisinden sonra o işi yapanların sevaplarını alır. Üstelik onların sevaplarından da bir şey eksilmez. Kim de İslâm’da kötü bir davranışa ön ayak olursa, hem kendi günahını, hem de kendisinden sonra onu yapanların günahını alır. Yine onların günahından da bir şey eksilmez.”³¹

Allah Resûlû’nün teşvik edici konuşmasında dile getirdiği, “...Herkes yarına (âhirete) neler hazırladığına bir baksın.”³² âyeti, sahâbîlerin üzerinde o kadar kuvvetli bir tesir meydana getirmiş olmalı ki, onlar, bu yoksul grubun ihtiyaçlarını gidermek için seferber olmuşlar ve âdeti bir yarış içine girmişlerdi. Onların Mescid-i Nebevî’de Mudarlı yoksullar için biriktirdikleri yiyecek ve giyecekler gerçekte âhirete götürmek üzere biriktirdikleri azığın bir parçasıydı. Orada birikenlerin âhirette ilâhî bir lütufla, ödülle karşılık bulacağını biliyorlardı. Bunun için yarışmaya değerdi. Bu yarışın özelliği herkesin kazançlı çıkmasıydı. En kazançlı olan ise yarışı başlatan, yani hayra, iyiliğe öncülük edendi.

Bir kötülüğe öncülük edenin günah bakımından durumu da aslında bundan farksızdır. Allah Resûlû, bu durumda olan kişilerin akıbetini Kâbil örneğiyle inananlara anlatmıştır: “Bir can haksız yere öldürüldüğünde onun kanından/günahından Âdem’in ilk oğluna (Kabil’e) mutlaka bir pay düşer! Çünkü öldürme âdetini ilk kez başlatan odur.”³³ Kötülük etmek, kötülükte işbirliği yapmak, kötüyü ve kötülüğe göz yummak dinî olduğu kadar insanî açıdan da kabul edilir davranışlar değildir. Sahâbîlerin Hz. Peygamber’e en büyük günahın ne olduğunu sormaları, iyilik kadar kötülük konusunda da hassas olduklarını göstermektedir. Allah Resûlû bu sorulara cevap verirken, Allah’a şirk koşmanın günahların en büyüğü olduğunu söyledikten sonra, anne babaya karşı saygısız ve kötü davranmak, yalancı şahitlik,³⁴ haksız yere adam öldürmek,³⁵ fakirlik endişesi ile çocuğunun canına kıymak ve

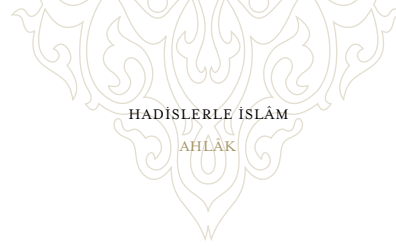
³¹ M2351 Müslim, Zekât, 69; M6800 Müslim, İlim, 15.

³² Haşr, 59/18.

³³ M4379 Müslim, Kasâme, 27; B6867 Buhârî, Diyât, 2.

³⁴ M259 Müslim, İmân, 143.

³⁵ T1207 Tirmizî, Büyü’, 3.

komşunun eşi ile zina etmek³⁶ gibi kötülükleri sıralamıştır. Kötülüklerin bir zincir gibi birbirini tamamladığı ve umursanmadığında çığ gibi büyüdüğü düşünülürse, Hz. Peygamber'in "günahları küçümsememeleri yönünde müminleri uyarması"³⁷ daha iyi anlaşılacaktır. Abdullah b. Mes'ûd da şöyle demiştir: "Mümin kimse günahlarını, üzerine düşüverecek bir dağ gibi büyük görür. Fâcir/günahkâr kişi de günahlarını, burnu üzerine konan ve kovalayınca kaçacak bir sinek gibi görür."³⁸

Mümin, yaptığı iyiliklerin ve kötülüklerin karşılığını sadece Allah'tan alacağını, bunun yerinin de esasen âhiret hayatı olduğunu hiçbir zaman aklından çıkarmamalıdır. Ancak bu, kulun bazen bu dünyada da ödüllendirilmeyeceği veya birtakım sıkıntılarla karşılaşmayacağı şeklinde anlaşılmalıdır. Nitekim hadislerde, "başkasına iyilik etmek ve akrabayı ziyaret etmek veya bunun tam aksine birine haksızlık etmek ve akrabalarla ilişkileri koparmak" gibi bazı davranışların sevap ve günahının âhirete ertelenmeyeceğinden söz edilmektedir.³⁹ Günahın, kalbi karartacağını,⁴⁰ rızıktan mahrum bırakacağını,⁴¹ çoğalması hâlinde kişinin helâkine sebep olacağını⁴² söyleyen Allah Resûlü, işlenen kötülüklerin dünya hayatındaki yansımalarına işaret etmiştir. Kaldı ki, Kur'ân-ı Kerîm'de Allah (cc), inandıktan sonra iyi davranışlar ortaya koyan kullara, cennet nimetleri yanında huzurlu bir dünya hayatı da vaad etmektedir.⁴³ Aynı şekilde O, inkâr eden kullarına hem dünyada hem de âhirette azap olunacaklarını haber vermiştir.⁴⁴ Ancak her hâlükârda inanan insan, yaptığı iyilikler karşılığında dünyalık bir beklenti içinde olmamalıdır. Müslüman kişinin, işlediği sevap ve günaha ilk tepkisi Nebî'nin (sav) şu duasındaki gibi olmalıdır: "Allah'ım, beni güzel bir iş yaptıkları zaman mutlu olan, günah işledikleri zaman da bağışlanma dileyen kullarından eyle."⁴⁵

Öte yandan mümin, yaptığı hatayı düzeltmenin, işlediği günahı temizlemenin, kusurunun bedelini bu dünyada ödemenin gayreti içinde olmalıdır. Allah Resûlü ile sık sık bir araya gelen sahâbiler arasında da zaman zaman günaha bulaşanlar olmuyor değildi. Ancak onlar işledikleri günahın altında o kadar eziliyorlardı ki, daha fazla dayanamayıp, "Helâk oldum ey Allah'ın Elçisi!" diyerek Resûl-i Ekrem'in karşısına çıkıyor ve yüz kızartıcı da olsa işledikleri günahı itiraf etmekten çekinmiyorlardı. Yaptıklarının cezasını âhirette çekmektense, dünyada verilecek her türlü cezaya razı oluyorlardı. "Nerede olursan ol, Allah'a karşı gelmekten sakın. Bir kötülüğün arkasından hemen iyilik yap ki onu yok etsin. Bir de insanlara

³⁶ M257 Müslim, İmân, 141.

³⁷ HM3818 İbn Hanbel, I, 403; DM2754 Dârimî, Rikâk, 17.

³⁸ T2497 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 49; B6308 Buhârî, Deavât, 4.

³⁹ İM4212 İbn Mâce, Zühd, 23.

⁴⁰ T3334 Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân, 83; İM4244 İbn Mâce, Zühd, 29.

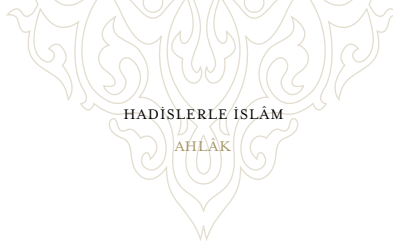
⁴¹ İM4022 İbn Mâce, Fiten, 23; HM22745 İbn Hanbel, V, 278.

⁴² B3346 Buhârî, Enbiyâ, 7.

⁴³ Nahl, 16/97.

⁴⁴ Ra'd 13/33-34.

⁴⁵ İM3820 İbn Mâce, Edeb, 57; HM26066 İbn Hanbel, VI, 188.

*güzel ahlâkla davran!*⁴⁶ buyuran Kutlu Elçi'nin bu samimi ve dürüst insanların dertlerine nasıl çözüm bulacağını anlamak güç olmasa gerek. Bir Ramazan günü, "Helâk oldum!" feryadıyla Hz. Peygamber'e (sav) gelen bir sahâbî, oruçluyken hanımıyla ilişkiye girdiğini itiraf ederken, cezası ne ise bir an evvel çekip günah yükünden kurtulmak istiyordu. Allah Resûlü de ona, zihâr kefareti hükmünün⁴⁷ aynısını yani bir köle azat etmesini, buna imkânı yoksa art arda iki ay oruç tutmasını, buna da gücü yetmezse altmış fakiri doyurmasını uygun görmüştü.⁴⁸ Sahâbeden Ebu'l-Yeser isimli bir zâtın⁴⁹ bir başkasının hanımına uygunsuz davrandığını itiraf etmesi üzerine ise şu âyet inmişti: *"Gündüzün iki ucunda, gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri (günahları) giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır."*⁵⁰ Allah Resûlü, kendisine gelerek pişmanlığını ifade eden Ebu'l-Yeser'e, nâzil olan âyeti okuduktan sonra bu tavsiyenin günah işleyen bütün müminler için geçerli olduğunu bildirmişti.⁵¹ Zira Allah, Kur'ân-ı Kerim'de, dosdoğru kılınan namazın kişiyi her türlü kötülükten ve hayâsızlıktan alıkoyacağını beyan etmektedir.⁵² Yine Peygamber Efendimiz, inananlara, büyük günahlardan kaçındıkları takdirde beş vakit namazın, kılınan cuma namazları ile tutulan Ramazan oruçlarının bunlar arasında işlenen günahlara kefaret olacağı müjdesini vermiş,⁵³ orucun tıpkı bir kalkan gibi⁵⁴ insanı günahlardan koruduğuna dikkat çekmiştir.

Kendi itiraf ve istekleriyle had cezası tatbik edilenlerin çektikleri cezalar, işledikleri günahın kefareti sayılmış olsa da⁵⁵ günah kirlerinden tam anlamıyla kurtulabilmek ancak kişinin günahından samimi bir şekilde pişmanlık duyarak tevbe etmesi ve durumunu düzeltmesiyle mümkündür.⁵⁶ Zira Rahmân olan Allah'ın merhameti her şeyi kuşatır⁵⁷ ve O, merhamet etmeyi kendi zâtına farz kılmıştır.⁵⁸ *"Günahtan tevbe eden, hiç günahı olmayan kimse gibidir."*⁵⁹ buyuran Peygamber Efendimiz, tevbenin, günahtan kararan gönülleri nasıl temizlediğini şu güzel örnekle ifade etmiştir: *"Kul bir hata işlerse kalbine siyah bir nokta konulur. Şayet o günahtan el çeker, bağışlanma diler, tevbe edip Allah'a dönerse kalbi cilalanır. Eğer tekrar aynı hatayı işlerse siyah nokta artırılır ve neticede bütün kalbini kaplar."*⁶⁰

Böylece tevbe edenleri günahlarından arındıran Yüce Allah, bir yandan da, dünya hayatında karşılaşılan musibetleri inanan kulunun affı için bir vesile kılar. Öyle ki, müminin yorgunluğu da hastalığı da, üzüntüsü de sıkıntısı da, vücuduna batan bir dikene varıncaya kadar kendisine eziyet veren her şey, işlediği günahlara kefaret sayılır.⁶¹ Resûlullah'ın ifadesiyle

⁴⁶ T1987 Tirmizî, Birr, 55.

⁴⁷ Mücadele, 58/3-4.

⁴⁸ M2595 Müslim, Sıyâm, 81.

⁴⁹ T3115 Tirmizî, Tefsiru'l-

Kur'ân, 11.

⁵⁰ Hüd, 11/114.

⁵¹ B4687 Buhârî, Tefsir, (Hüd)

6; M7004 Müslim, Tevbe, 42.

⁵² Ankebût, 29/45.

⁵³ M552 Müslim, Tahâret, 16.

⁵⁴ B7492 Buhârî, Tevhîd, 35.

⁵⁵ İM2603 İbn Mâce, Hudûd,

33; T2625 Tirmizî, İmân, 11.

⁵⁶ Mâide, 5/39; En'âm, 6/54;

Meryem, 19/60.

⁵⁷ Mü'min 40/7.

⁵⁸ En'âm 6/12.

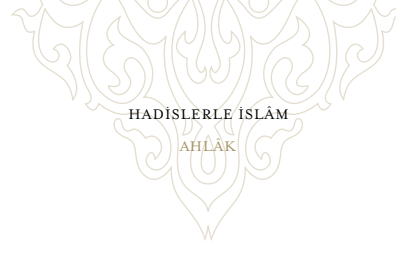
⁵⁹ İM4250 İbn Mâce, Zühd,

30.

⁶⁰ T3334 Tirmizî, Tefsiru'l-

Kur'ân, 83.

⁶¹ B5641 Buhârî, Merdâ, 1.

Allah, ağacın yapraklarının dökülmesi gibi, bu sıkıntılarla mümin kulu-
nun günahlarını döker.⁶²

Ancak Rahmân olan Rabbimizin bu engin merhametine güvenip helâl-
haram konusunda gevşek davranmaktan kaçınmak gerekir. Zira bir mü-
min her şeyden önce, Allah Resûlü'nün yaptığı gibi, günahlardan ve kötü
amellerden uzak durmaya özen göstermelidir. Nitekim Sevgili annemiz Hz.
Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamberimiz, iki işten birini tercih etmek du-
rumunda kaldığında, günah olmadığı takdirde kolay olanını seçer; günah
olması hâlinde ise, ondan en uzak duran kimse olurdu.⁶³ Elinden geldiğince
kötüden sakınmak ve sakındırmak, “takva” dediğimiz, Allah’a karşı sorum-
luluğunun bilincinde olma hâlinin bir gereğidir. Yüce Allah, kullarına kö-
tülüğün açığına da gizlisine de yaklaşmamalarını emretmiş,⁶⁴ günahlardan
uzak durmayı öğütleyerek koymuş olduğu sınırlara riayet edilmesi gerekti-
ğini bildirmiştir.⁶⁵ Dolayısıyla bilinçli bir mümin, sadece günahlardan değil,
günaha götüren yollardan da uzak durmayı kendine düstur edinir.

Elbette yaratılışı gereği insanın hiç kötülük işlememesi, melekler gibi
günahsız ve masum olması imkânsızdır. Nefsi ile mücadelesinin yanı sıra
insanı sürekli kötü amellere teşvik eden bir de şeytan vardır.⁶⁶ Sevgili Pey-
gamberimizin şu sözleri Yüce Allah’ın da insandan tamamen günahsız
olmasını beklemediğini göstermektedir: “*Canım elinde olana yemin olsun
ki, siz günah işlememiş olsanız, Allah sizi ortadan kaldırır da, günah işleyen
bir topluluk getirirdi. Onlar Allah’tan bağışlanma dilerler, O da kendilerini
affederdi.*”⁶⁷ Kur’an’da, “*Allah’ın günahkâr kimseyi sevmediği*”⁶⁸ söylenirken,
günahı önemsemeyen, alenî olarak işleyip etrafına da yayan, kötülüğü alış-
kanlık hâline getirerek ısrarla tekrarlayan, hatadan sonra pişmanlık duy-
mayan kimseler kastedilmektedir. Mümine yakışan ise, bütün bu olumsuz
tavırlardan uzak durmak ve günah işlediğinde bunu açığa vurup diğer
insanlara kötü örnek olmak yerine günahını saklı tutarak⁶⁹ Rahmân’dan
af dilemektir. Zira Allah kendisine karşı gelmekten sakınan kullarını tarif
ederken, “*Onlar, çirkin bir iş yaptıkları yahut nefislerine zulmettikleri zaman
Allah’ı hatırlayıp hemen günahlarının bağışlanmasını isteyenler –ki Allah’tan
başka günahları kim bağışlar?– ve bile bile işledikleri (günah) üzerinde ısrar
etmeyenlerdir.*”⁷⁰ buyurmaktadır. Unutulmamalıdır ki, küçük günahlarda
ısrar etmek büyük günahlara kapı açmak demektir.

Yapılan tevbenin kabul olmasının ve günahların affedilmesinin en
önemli şartı ise, işlenen hatanın büyük günahlardan olmamasıdır. Bu-

⁶² B5647 Buhârî, Merdâ, 2.

⁶³ B6786 Buhârî, Hudûd, 10.

⁶⁴ En’âm 6/151.

⁶⁵ Bakara 2/187, 229; Nisâ 4/11-13.

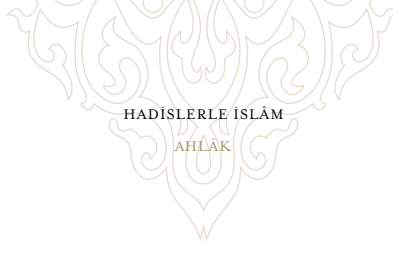
⁶⁶ Nisâ 4/118-119; Fâtır 35/6.

⁶⁷ M6965 Müslim, Tevbe, 11.

⁶⁸ Bakara, 2/276.

⁶⁹ M7004 Müslim, Tevbe, 42.

⁷⁰ Âl-i İmrân, 3/135.

nunla ilgili olarak Yüce Allah Kur'an'da, “Eğer size yasaklanan (günah)ların büyüklerinden kaçınırsanız, sizin küçük günahlarınızı örteriz ve sizi güzel bir yere koyarız.”⁷¹ buyurmuştur. Daha önce de zikrettiğimiz üzere, Allah’a şirk koşmak, anne-babaya karşı saygısız ve hayırsız davranmak, insan öldürmek, yalan söylemek,⁷² yalancı şahitlik yapmak ve açlık korkusuyla evlâdını öldürmek⁷³ büyük günah olarak nitelendirilmiş ve bunları işleyenlerin büyük cezaya çarptırılacağı bildirilmiştir.⁷⁴ Bununla birlikte Allah’a şirk koşmak dışındaki günahları Cenâb-ı Allah dilerse bağışlar. Nitekim Kur'an'da da, “Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlar. Bunun dışındaki günahları, dilediği kimseler için bağışlar. Allah’a ortak koşan, kuşkusuz, derin bir sapıklığa düşmüştür.”⁷⁵ buyrulmaktadır.

Kul hakkını ilgilendiren günahlar için ise, kişinin öncelikle haksızlık ettiği kişiden helâllik alması gerekmektedir.⁷⁶ Dinimizde kul hakkı o derece önemsenmiştir ki, Hz. Peygamber, Allah’a karşı görevlerini yaptığı hâlde kul hakkı kapsamındaki günahlarla Allah’ın huzuruna gelecek olan kişiyi gerçek anlamda iflas etmiş insan olarak tanımlamış ve şöyle buyurmuştur: “Ümmetim içinde asıl müflis, kıyamet gününde namaz, oruç ve zekâtla(rıyla) beraber gelir. Ama dünyada iken şuna sövmüş, buna iftira atmış; ötekinin malını yemiş; berikinin kanını dökmüş; değerini de dövmüştür. (İhlal ettiği bu hakların karşılığı olarak) onun iyiliklerinden alınıp hak sahiplerine verilir. Şayet hesabı görülmeden iyilikleri biterse, onların günahlarından alınarak bunun üzerine yüklenir; sonra da cehenneme atılır.”⁷⁷

Gerek Kur'an'da gerekse hadislerde sevap ve günaha yol açan davranışlar çok değişik kavramlarla ifadesini bulmaktadır. “Hasene/seyyie”, “tayyib-habîs”, “hayır-şer”, “hasen-kabîh”, “birr-ism” bunların belli başlılarıdır. Bu kavramlarla ifade edilen iyi ve kötü mefhumu konusunda âyet ve hadisler bize yol göstermektedir. Dolayısıyla iyi ve kötünün, sevap ve günahın belirlenmesinde temel ölçüt Allah ve Resûlü’nün bu konularla ilgili açık beyanları ve ortaya koydukları ilkelerdir. Bunların yanı sıra diğer bir ölçü ise kişinin aklı ve vicdanıdır. Bireysel vicdan kadar kamu vicdanı da önemli bir ölçüttür. İslâm hukuk geleneğinde “örf” olarak adlandırılan kavram da esasen her türlü ön yargılardan arınmış şaibesiz aklın yani aklı-selimin reddetmediği ve insanlar arasında genel kabule şayan olmuş şeyleri ifade eder. Bu bağlamda fakih sahâbî Abdullah b. Mes’ûd’un da ifade ettiği gibi, “Müslümanların iyi ve hoş gördükleri hususlar Allah katında da iyidir; Müslümanların kötü ve çirkin olduğuna karar verdikleri şeyler yani

⁷¹ Nisâ, 4/31.

⁷² M260 Müslim, İmân, 144.

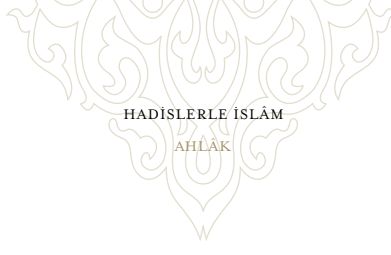
⁷³ M259 Müslim, İmân, 143.

⁷⁴ Furkân, 25/68.

⁷⁵ Nisâ, 4/116.

⁷⁶ B6534 Buhârî, Rikâk, 48.

⁷⁷ M6579 Müslim, Birr, 59.

genel ahlâkî değerlere ters düşen tutum ve davranışlar ise Allah katında da kötüdür.”⁷⁸ O hâlde gerek bireysel gerekse toplumsal konulara ilişkin, “Bu günah mıdır? Şu sevap mıdır?” gibi gündelik tartışmalarda yahut en azından şüpheli durumlarda, Kur’an’ın âyetlerine, Resûl’ün hadislerine ve yine onun tavsiyesine uyup kalbe, vicdana danışmak kadar kamu ortak vicdanının sesine kulak vermek de gerekir.

Vâbisa’nın, Nevvâs’ın, sevap ve günah kazandıracak davranışların neler olduğunu Peygamberimize soran diğer sahâbilerin endişesi ortaktı: Allah’ın hoşnutluğunu ve sevgisini kazanmak, ebedî âlemde sonsuz huzura ve sınırsız nimetlere kavuşmak. Günümüz Müslüman toplumunda bu endişenin neredeyse kaybolduğunu görmekteyiz. Bu kaygıyı yeniden canlandırmak ise sevabı günahı, helâli haramı, iyiyi kötüyü, tayyibi habisi, vb. temel kavramları toplumsal yapımızın merkezine taşımamızla mümkün olacaktır. Bireylerin öncelikle kendilerini kontrol ederek sevaba odaklanmış ve günaha sırtını dönmüş bir hayat için çabaladıkları toplum, elbette huzura ve güvene kavuşacaktır.

⁷⁸ HM3600 İbn Hanbel, I, 379.

